

CONTABILITATEA CA SISTEM INFORMAȚIONAL

DANIELA-NEONILA MARDIROS*

Accounting – component of the informational system

Abstract

In the present paper the author make references at the accounting as component of the informational system and also, at the economic information. Man's need to calculate must seek, as moment of its appearance at the beginning of the civilization when peoples use different methods (knoted and different colour strings, for the Greeks, broken stones, moist clay little plates, papyrus etc.). The accounting belongs to the economic informational system which looks like a ensemble of human and capital resources, invested in a economic unity for the purpose of the collecting and processing of the dates which are necessary for the informations production. That informations will be used at all the management's levels and also for the control of the organization's activities.

Cuvinte cheie: accounting, economic information, economic unity, control.

Nevoia oamenilor de a socoti trebuie căutată, ca moment al apariției, la începuturile civilizației. Ținerea socotelilor se făcea utilizând metode diferite (sfori înnodate și diferite colorate, în cazul grecilor, perșilor și incașilor; pietricele, a căror denumire în limba latină – calculus – constituie izvorul cuvântului "calcul" utilizat în prezent; tăblițe de argilă umedă, folosite în Mesopotamia pentru gravarea operațiilor ce avuseseră loc; papirusul utilizat de către scribi în timpul domniilor faraonilor; creștături pe bucăți de lemn care ajutau păstorii în ținerea evidenței turmelor, etc.). Dezvoltarea raporturilor de piață a făcut ca aceste socoteli să ia treptat forma unor coduri, norme și reglementări care, reunite într-un sistem complex, au devenit apanajul unei categorii de persoane care nu era implicată în activitatea productivă a întreprinderii ci avea doar obligația de a îndeplini o serie de operațiuni prin intermediul cărora se urmărea modul de desfășurare a activităților și prezentarea rezultatelor obținute de entitatea economică.

Considerat a fi în general sinonim cu sistemul informațional pentru conducere, *sistemul informațional economic* este privit ca un "ansamblu de resurse umane și de capital, investite într-o unitate economică, în vederea colectării și prelucrării datelor necesare producerii informațiilor, care vor fi folosite la toate nivelurile decizionale ale

* Lector universitar la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor

conducerii și controlului activităților organizației” [2, p. 40]. O definiție alternativă poate fi considerată cea conform căreia, un sistem informațional economic constituie “un ansamblu organizat de informații economice complexe, care se obțin prin prelucrarea datelor furnizate de anumite surse și care sunt necesare pentru organizarea, conducerea și desfășurarea activității economice [1, p. 43 – 49]. Importanța unui astfel de sistem derivă din aceea că el asigură cunoașterea în orice moment a stării și funcționării unității patrimoniale oferind informații despre modul în care se utilizează resursele, despre existența unor deficiențe și a necesității examinării acestora, etc.

În vederea organizării într-un sistem informațional a datelor și informațiilor necesare cunoașterii situației și gestionării unei entități economice trebuie parcurse o serie de etape legate de:

- identificarea faptelor și a evenimentelor generatoare de date;
- fixarea obiectivelor aferente procesului de cunoaștere și respectiv conducere;
- stabilirea purtătorilor materiali de informații și a modului în care se procedează la culegerea și înregistrarea datelor;
- alegerea metodelor și a instrumentelor de prelucrare a acestor date;
- definirea destinației la care trebuie să ajungă respectivele date și organizarea transmiterii acestora către destinatari.

Analizând aceste elemente putem aprecia caracterul de sistem informațional pe care contabilitatea îl dobândește și a cărui orientare vizează cunoașterea și gestionarea valorilor economice. Calitatea de sistem informațional a contabilității imprimă acesteia din urmă natura unui ansamblu de elemente aflate în relații de interdependență (sistemul de informații, suporturile materiale ale informațiilor, mijloacele, metodele și procedurile de prelucrare a datelor și circuitele informaționale) și al cărui scop este acela de a culege, prelucra, stoca, analiza și transmite informațiile legate de starea și mișcarea elementelor de avere ale întreprinderii.

Reprezentând “o comunicare, o știre sau un mesaj ce conține elemente noi de cunoaștere a unor stări, a unor situații sau a condițiilor de manifestare a anumitor fenomene sau procese economice din trecut, prezent sau viitor” [3, p. 6], *informația economică* poate fi clasificată în raport de o serie de criterii, după cum urmează: după scopul pentru care este utilizată, în raport de reflectarea în timp a fenomenelor și proceselor economice, după sfera de cuprindere, în raport de conținut, după forma de prezentare, în funcție de etaloanele informaționale utilizate pentru exprimare.

Clasificarea informațiilor *din punct de vedere al scopului pentru care acestea vor fi utilizate* conduce la o împărțire a lor în:

- informații de conducere sau dirijare (emiterea acestora se face dinspre organele de conducere spre cele inferioare acestora iar forma pe care o îmbracă este aceea a dispozițiilor, hotărârilor, deciziilor, recomandărilor, instrucțiunilor etc.);
- informații de raportare (acestea fac referire la starea și comportamentul verigilor organizatorice ale unității patrimoniale, transmiterea lor făcându-se de la sistemul condus către cel conducător); se includ în această categorie și informațiile ce fac obiectul transmiterii către departamente și ministere, organe de sinteză etc.;
- informații de reglare (când desfășurarea fenomenelor și proceselor economice este afectată de o serie de dereglări, aceste informații sunt utilizate în vederea corectării activităților economice).

Pentru a *reflecta în timp procesele și fenomenele economice*, informațiile la care se face apel sunt:

- active (manifestându-și influența asupra evoluției actuale și ulterioare a fenomenelor și proceselor economice, aceste informații se referă la modul în care are loc derularea contractelor de aprovizionare, la cererea de mărfuri pe piață etc.);
- pasive sau istorice (făcând referiri la evenimente trecute, ele servesc la analiza activității desfășurate de unitate și sunt cuprinse în bilanțul contabil, contul de profit și pierdere, raportările statistice etc.);
- previzionale (se referă la fenomene și procese economice ce se vor desfășura în perioada viitoare de gestiune și au un rol de prevedere) [3, p. 9].

Sfera de cuprindere conduce la clasificarea informațiilor în:

- sintetice (sporul de cunoaștere realizat cu ajutorul acestora are un caracter general, de ansamblu a problemelor cu care se confruntă economia națională, ele regăsindu-se atât la unitățile de bază ale economiei naționale cât și la organele de sinteză ale statului);
- analitice (realizează o caracterizare concretă și în amănunt a activităților desfășurate atât în fiecare întreprindere cât și la nivelul subunităților acesteia).

Sub aspectul conținutului clasificarea informațiilor are în vedere:

- informații de planificare sau programare;
- informații efective;
- și informații de control.

Primele realizează o descriere a dinamicii și proporțiilor activității unității pe parcursul diferitelor exerciții financiare concretizându-se în obiectivele aferente planurilor și programelor de activitate. Cea de-a doua categorie se referă la operațiunile și procesele economice ce au avut loc la un moment dat și într-un anumit spațiu iar ultima dintre categoriile anterior menționate apare ca rezultat al comparației efectuate între informațiile efective, cele legate de planificare și programare, prevederile legale și hotărârile adoptate de conducerea unității și a echipei manageriale.

Clasificarea informațiilor *în raport de forma de prezentare* conduce la identificarea de informații:

- orale (asigură comunicarea directă și prin viu grai între participanții la activitățile zilnice);
- scrise (regăsite în cărți, procese verbale, documente, dări de seamă etc.);
- audiovizuale a căror sursă o reprezintă faxul, radioul, televizorul, etc.

Exprimarea informațiilor economice cu ajutorul etaloanelor informaționale ("unitate de măsură tip, stabilită convențional și folosită la măsurarea, evaluarea și exprimarea cantitativă și valorică a patrimoniului economic al unităților economico – sociale"[3, p. 9] permite identificarea de informații cantitative (asigură cunoașterea cantitativă a fenomenelor și proceselor economice) și valorice (exprimă în etalon monetar respectivele fenomene și procese).

Identificarea numeroșilor utilizatori ai informației contabile conduce la o clasificare a acestora în trei mari categorii, după cum urmează:

- gestionarii întreprinderii (căroră le revine deplina responsabilitate a exploatării și îndeplinirii obiectivelor întreprinderii);

- utilizatorii care au un interes financiar direct (persoane din exteriorul unității care analizează cu atenție rapoartele financiare de uz general publicate de întreprindere și din care reiese măsura în care obiectivele de lichiditate și profitabilitate au fost atinse);
- persoanele, organizațiile sau instituțiile care manifestă un interes financiar indirect (din această categorie făcând parte organele fiscale, cele de control, planificare, uniunile sindicale, etc).

Așa cum stipulează și Legea contabilității, orice entitate economică (ce îmbracă una dintre următoarele forme de manifestare: societăți comerciale, regii autonome, unități cooperatiste, instituții publice, asociații și celelalte persoane juridice, precum și persoanele fizice care au calitatea de comerciant) are obligația de a organiza și conduce contabilitate proprie. În calitatea sa de principal instrument al cunoașterii, gestiunii și controlului patrimoniului și a rezultatelor obținute de o întreprindere, contabilitatea trebuie să asigure, conform prevederilor Regulamentului de aplicare a legii contabilității nr. 82/1991, următoarele:

- înregistrarea cronologică și sistematică, prelucrarea, publicarea și păstrarea informațiilor cu privire la situația patrimonială atât pentru necesitățile proprii ale persoanelor mai sus menționate cât și în relațiile acestora cu asociații sau acționarii, clienții, furnizorii, băncile, organele fiscale, cu alte persoane juridice și fizice;
- controlul operațiunilor patrimoniale efectuate și al procedeelelor de prelucrare utilizate, precum și exactitatea datelor contabile furnizate;
- furnizarea informațiilor necesare stabilirii patrimoniului național, execuției bugetului public național, întocmirii bilanțelor financiare și a bilanțului pe ansamblul economiei naționale.

Armonizarea contabilității cu Directiva a IV-a CEE și cu Standardele Internaționale de Contabilitate conduce la obligativitatea întocmirii de către fiecare întreprindere de situații financiare a căror utilitate este legată de necesitățile de informare ale unei game largi de utilizatori. Interesele deosebite ale acestora vis à vis de informația contabilă, ca și deciziile diferențiate pe care aceștia trebuie să le adopte, au condus la clasificarea utilizatorilor de informații în următoarele categorii:

- *investitori* – necesitatea de informare a acestora decurge din riscul asumat de către ei în calitate de furnizori de capitaluri, indiferent dacă sunt sau nu acționari ai întreprinderii. Pentru prima categorie, informațiile furnizate de situațiile financiare permit determinarea capacității firmei de a plăti dividende iar pentru cea de-a doua, decizii privitoare la cumpărarea, păstrarea sau vânzarea anumitor bunuri.
- *salariați și reprezentanți ai acestora* care sunt direct interesați de evoluția și respectiv perenitatea întreprinderii;
- *acționari și creditori* - aceștia manifestă un interes direct în legătură cu cunoașterea situației economico – financiare a firmei, a performanțelor și respectiv al riscului presupus de angajarea relațiilor cu aceasta;
- *persoane din interiorul întreprinderii* care doresc identificarea eventualelor dezechilibre și remedierea acestora; problemele abordate în această conjunctură țin de dimensiunea, structura și utilizarea potențialului intern, a valorii întreprinderii și a rentabilității acesteia;

- *clienți* – mai ales atunci când se pune problema lansării unei comenzi importante sau a acordării unui avans în contul unor livrări ulterioare;
- *organe ale administrației centrale și locale*, în vederea adoptării de decizii privitoare la acordarea de sprijin sau subvenții pentru anumite unități economice;
- *publicul larg*;
- *investitori potențiali* – aceștia urmăresc oportunitatea unei investiții sau participării financiare, a unei fuzionări etc.;
- *firme concurente* – în definirea tipului de strategie și pentru adoptarea deciziilor privitoare la portofoliul de produse și activități desfășurate, un rol important îl deține cunoașterea situației, a punctelor slabe și forte ale unităților din mediul concurențial;
- *tribunale comerciale* - în scopul declanșării procedurii de redresare a firmei respectiv de lichidare financiară a acesteia;
- *consultanți și auditori* – aceștia utilizează informațiile contabilității pentru informarea și protejarea creditorilor și furnizorilor de fonduri.

Datele culese de către sistemele contabile din toate compartimentele unei întreprinderi sunt comunicate sistemului de conducere al entității economice într-o formă utilă favorizând în acest mod luarea de decizii economice de către management. Datorită creșterii dimensiunilor și complexității activităților desfășurate de firme s-a manifestat, tot mai acut, necesitatea imperioasă a utilizării unui sistem informațional complet bazat în totalitate pe contabilitate. Pentru ca datele furnizate de acesta să fie corecte este necesar ca persoanele de formațiune contabilă să aibă clarificate toate fazele specifice procesului de exploatare, să dea dovadă că înțeleg ultimele noutăți legate de tehnologie, de proiectarea sistemelor și nu în ultimă instanță, să-și manifeste punctul de vedere în ceea ce privește alegerea sistemului de prelucrare a datelor ce va fi utilizat în unitate. Culegerea de date, organizarea acestora într-o formă utilă și transmiterea către utilizatori a informației rezultate poartă denumirea de *prelucrare a datelor*. Această operațiune se poate realiza fie cu ajutorul sistemelor de prelucrare computerizată, fie apelând la cele manuale, la baza proiectării ambelor sisteme contabile aflându-se următoarele principii:

- *principiul cost – beneficiu* – promovează ideea conform căreia utilizarea unui sistem contabil în prelucrarea datelor și obținerea ulterior a informațiilor solicitate trebuie să degaje beneficii a căror mărime să fie, dacă nu superioară, cel puțin egală cu costul acestor activități. Funcțiilor de rutină îndeplinite de sistemul contabil (cele de elaborare a rapoartelor financiare, întocmirea de rapoarte privind salariile și impozitele, desfășurarea controlului intern), li se poate adăuga, atunci când managementul firmei o solicită, și furnizarea de către contabilitate a unor informații suplimentare care trebuie să fie caracterizate prin exactitate, prezentare în timp util și utilitate. Comparând beneficiile degajate de aceste informații cu cheltuielile directe (cu personalul, cu materialele consumabile, cu echipamentele, etc.) și respectiv indirecte (costul unei decizii greșite apărute ca urmare a unei proaste informări) ocazionate de obținerea acestora, contabilul poate aprecia eficiența unui sistem sau altul.
- *principiul controlului* conform căruia, protejarea activelor firmei și asigurarea veridicității datelor trebuie asigurate prin intermediul unor instrumente de

control intern care trebuie să fie oferite în totalitate de către sistemul contabil. Un exemplu în acest sens îl constituie cazul cheltuielilor a căror efectuare trebuie în prealabil aprobată de către un membru responsabil al managementului.

- *principiul compatibilității* stipulează faptul că proiectarea unui sistem trebuie realizată în strânsă legătură cu factorii de natură organizațională (tipul de activitate desfășurat de firmă la care se adaugă modalitatea de interconectare formală a diferitelor componente ale unității, în vederea atingerii obiectivelor comune) și umană (personalul întreprinderii, aptitudinile, comportamentul și personalitatea acestora) din cadrul întreprinderii deoarece de interesul, adeziunea și competența acestora din urmă depinde succesul sau eșecul proiectării sistemului.
- *principiul flexibilității* afirmă că un sistem contabil trebuie să dea dovadă de suficientă flexibilitate astfel încât să permită atât creșterea volumului de operațiuni cât și efectuarea unei serii de modificări organizaționale care să conducă în final la creșterea firmei, fără ca acest lucru să implice modificări majore.

Concluzii

Nevoia oamenilor de a socoti trebuie căutată, ca moment al apariției, la începuturile civilizației. Ținerea socotelilor se făcea utilizând metode diferite iar dezvoltarea raporturilor de piață a făcut ca aceste socoteli să ia treptat forma unor coduri, norme și reglementări care, reunite într-un sistem complex, au devenit apanajul unei categorii de persoane care nu era implicată în activitatea productivă a întreprinderii ci avea doar obligația de a îndeplini o serie de operațiuni prin intermediul cărora se urmărea modul de desfășurare a activităților și prezentarea rezultatelor obținute de entitatea economică.

Considerat a fi în general sinonim cu sistemul informațional pentru conducere, *sistemul informațional economic* este privit ca un ansamblu de resurse umane și de capital, investite într-o unitate economică, în vederea colectării și prelucrării datelor necesare producerii informațiilor, care vor fi folosite la toate nivelurile decizionale ale conducerii și controlului activităților organizației.

În vederea organizării într-un sistem informațional a datelor și informațiilor necesare cunoașterii situației și gestionării unei entități economice trebuie parcurs un proces compus din mai multe etape.

Informația economică poate fi clasificată în raport de o serie de criterii dintre care menționăm: scopul pentru care este utilizată, reflectarea în timp a fenomenelor și proceselor economice, sfera de cuprindere, conținut, forma de prezentare, etaloanele informaționale utilizate pentru exprimare.

Informația contabilă este apelată și folosită de numeroși utilizatori ce pot fi clasificați în trei mari categorii (gestionarii întreprinderii, utilizatorii care au un interes financiar direct, persoanele, organizațiile sau instituțiile care manifestă un interes financiar indirect).

Bibliografie

1. Noyelle D., Westercamp G., *Cele trei componente ale unui sistem informațional*, Informatique et gestion, Franța, nr. 30/1971.

2. Oprea D., *Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice*, Editura POLIROM, Iași, 1999.
3. Oprean I. și colab., *Bazele contabilității agenților economici din România*, Editura Intelcredo, Cluj-Napoca, 1998.